

Број/Број: **01/2,03/11-05-1-270/12**

Сарајево/Sarajevo: 22.10.2012.

ZABILJEŠKA
s Inicijalnog sastanka predsjednika odbora za vanjsku politiku
regije Jugoistočne Evrope,
Zagreb, 18. i 19. oktobar 2012.

Na poziv Milorada Pupovca, predsjednika Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora, 18. i 19. 10. 2012. u Zagrebu je održan Inicijalni sastanak predsjednika odbora za vanjsku politiku regije Jugoistočne Evrope. U radu sastanka učestvovali su i sekretari vanjskopolitičkih odbora, ambasadori u RH iz država članica Nordijskog vijeća, otpravnik poslova Ambasade Litvanije u RH kao predstavnik država članica Baltičkog vijeća za saradnju, ambasador Belgije u RH kao predstavnik Beneluksa, te četiri kopredsjedavajuća Igmanske inicijative.

Kao predstavnici Parlamentarne skupštine BiH na sastanku su učestvovali: Mirza Kušljugić, predsjedavajući, i Merdžana Iglica, sekretar Komisije za vanjske poslove Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, a u ime Ambasade BiH u Zagrebu prisustvovala su Azra Kalajdžisalihović, ambasadorica, i Sanela Papa - Avdić, prvi sekretar u Ambasadi BiH u RH.

Sastanak je dogovoren nakon bilateralnih konsultacija koje je Odbor za vanjsku politiku Hrvatskog sabora obavio s komisijama za vanjske poslove parlamenata BiH, R Srbije i Crne Gore. Cilj sastanka bio je da se razmatranjem različitih modela regionalne saradnje - nordijskog, baltičkog i Beneluks modela, razmotre i po mogućnosti dogovore inicijalne tačke za intenziviranje saradnje odbora za vanjsku politiku regije JIE, odnosno da se dogovore tehničko-organizacioni modaliteti rada i teme za saradnju koje su od zajedničkog interesa.

U uvodnom obraćanju predsjednik Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora, Milorad Pupovac podsjetio je na prioritete rada Hrvatskog sabora – ispunjavanje pretpripravnih obaveza za postizanje punopravnog članstva u EU i ratifikacija hrvatskog pristupnog ugovora, te jačanje regionalne saradnje. Pupovac je istakao da će RH, naročito nakon ostvarivanja članstva u EU, osim nastojanja da unaprijedi socijalno-ekonomsku situaciju u zemlji, posebnu energiju usmjeriti na jačanje regionalne saradnje, obnavljanje evropskih vrijednosti u regiji i jačanje perspektive proširenja EU na države regije. Jačanje regionalne saradnje je hrvatski nacionalni interes i dodatna vrijednost koju kao članica može ponuditi u EU. Hrvatski sabor sa svojim stručnim kapacitetima stoji na raspolaganju da na partnerskoj osnovi i kroz rad Centra za tranzicijske procese, koji je uspostavljen u MVEPRH, prenese vlastita iskustva iz pregovora s EU. Napomenuo je da i predsjednik Vlade RH Zoran Milanović daje punu podršku Inicijalnom sastanku i zajedničkoj inicijativi odbora za vanjske poslove država regiona.

Joško Klisović, zamjenik ministrice vanjskih i evropskih poslova RH, pozdravio je namjeru da se započne i s parlamentarnom dimenzijom saradnje u regiji. Iako prošlost ne treba zaboraviti, smatra da je vrijeme da se region i njegove države okrenu budućnosti i razgovaraju o temama od zajedničkog interesa kako bi se, ispunjavanjem evropskih standarda i prihvatanjem evropskih vrijednosti, osigurao bolji život građana u našim državama. Osnov za saradnju je puno poštivanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta država regiona. Što se

tiče pomoći i podrške RH u približavanju država regiona EU, ponovio je da zbog loših iskustava koje je imala u procesu pregovora, RH neće pokušavati riješiti neriješena bilateralna pitanja na način da sprečava i/ili usporava proces približavanja država regiona EU. RH smatra da je ovakva politika loša za ugled države u EU – kako pristupajuće tako i članice EU koja pokreće problem. Smatra da put ka EU za države regiona nema alternative i u tom kontekstu je izrazio spremnost vlade RH da na svim nivoima i na partnerskoj osnovi pruži tehničku i stručnu podršku. Prednosti RH za pružanje ove vrste pomoći su: činjenica da je RH posljednja država koja ulazi u EU a svaki novi krug proširenja je sve zahtjevniji; ne postoje jezičke barijere; sve države dolaze iz istog pravnog sistema bivše SFRJ i sl. RH nema namjeru da dominira u regionu i zalagat će se za proširenje EU na svaku državu regiona koja ispuni uslove za pristupanje kao što je to i ona morala učiniti. Ovo čini iz « čisto sebičnih razloga » jer prosperitet RH zavisi i od prosperiteta njenih susjeda.

Zoran Pusić, predsjednik Građanskog odbora za ljudska prava RH i kopredsjedavajući Igmanske inicijative iz Hrvatske, dao je historijski pregled djelovanja Igmanske inicijative, te istakao da je glavni cilj nevladinih organizacija da se operacionaliziranjem saradnje na svim nivoima uključujući i parlamentarni, konačno ostvari mir, stabilnost i prosperitet u regionu u kojem je počela i završila većina ratova u Evropi.

Prema programu sastanka (u prilogu), prezentirani su postojeći modeli parlamentarne saradnje u Evropi, tačnije nordijski, baltički i Beneluksov model saradnje. Iako različiti po međunarodnopolitičkom i historijskom kontekstu u kojima su nastali, kao i po oblastima i stepenu formaliziranja saradnje, sva tri modela nastala su iz potrebe malih država da se u datom geostrateškom kontekstu, u kojem su svjetske sile rješavale međunarodna pitanja koja su uticala i na njihovu sudbinu, može čuti i njihov glas. Na sličan način danas dogovaraju zajedničke pozicije kako bi kao male države mogle uticati na donošenje odluka u EU.

Prof. Pupovac je prezentacije ocijenio izvrsnim i konstatirao da predstavljaju dobar osnov za diskusiju država članica. Kontekst u kojem se saradnja odvija nije jednostavan. Države, posebno RH i BiH, ali i Srbija i Crna Gora, pretrpjele su ogromne ljudske gubitke i demografske promjene koje još uvijek traju. Suočavanje s prošlošću i danas je aktuelno i ogleda se u raspravi o pitanjima sukcesije, povratka izbjeglica, ratnih zločina, neriješenih granica što u postojećim, još uvijek krhkim odnosima povjerenja i saradnje, otežava posao i svaku državu poziva na oprez. Ipak, zajedničke odgovornosti država regiona, a posebno njihovih parlamenata postoje, a to su: osiguranje mira i sigurnost za svoje građane, odgovornost za narode i nacionalne manjine koji žive na teritoriji drugih država, oslobađanje od nagomilanih kulturoloških, historijskih i ideoloških podjela i konfrontacija, kao i strahova vezanih za Zapadni Balkan. Zajednički interesi, prema mišljenju Hrvatskog sabora su sljedeći: stabilan i siguran region; saradnja po pitanju organiziranog kriminala i borba protiv korupcije; ekonomski razvoj; infrastrukturni projekti; zaštita okoliša i ujednačavanje standarda zaštite okoliša; evropska perspektiva regiona kao jedina mogućnost za izbjegavanje podjela. Zbog zajedničkih odgovornosti i interesa, bilo bi dobro postići dogovor o proceduralnom okviru za rad koji bi bio koordiniran i rasterećen od velikih očekivanja i gesti, s ciljem da se ostvare mala postignuća koja bi u dogledno vrijeme mogla dati i velike rezultate.

Mirza Kušljugić, predsjedavajući Komisije za vanjske poslove Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, istakao je da je važno utvrditi polaznu postavku. Sve dosadašnje inicijative bile su sastavni dio evropskih integracija, dok je za ovu inicijativu za saradnju bitno da nastavi postojati bez obzira na faze i stadije približavanja svake pojedinačne države Evropskoj uniji. Saradnja treba postojati ne zato što to želi EU, već zbog volje država regiona. Predložio je da se na buduće sastanke pozovu zastupnici pozicije i opozicije kako bi se osigurao kontinuitet i izbjegli zastoji u saradnji prilikom smjene vlasti.

Zajednički cilj je izgradnja mira i povjerenja, ekonomska saradnja i oporavak država regiona, te prekogranična saradnja uključujući i saradnju univerziteta. Informirao je da ima saglasnost svog odbora za prijedlog da se naredni sastanak inicijative održi u Sarajevu.

Marija Obradović, zamjenica predsjednika Odbora za vanjsku politiku Narodne skupštine R Srbije, prenijela je podršku Narodne skupštine Srbije ovoj inicijativi i potvrdila spremnost skupštine za saradnju. Informirala je da prioriteti regionalne saradnje prezentirani tokom predsjedavanja R Srbije SEECP-om ostaju neizmijenjeni, i to su: razvoj demokratije i borba protiv organiziranog kriminala, saradnja u oblasti energetike i zaštite okoliša. Od ostalih tema, predložila je saradnju s ciljem razvoja trajne stabilnosti i jačanja parlamentarne kontrole nad radom vlade. Postavila je pitanje finansijskih aspekata i načina finansiranja ovog vida saradnje.

Miodrag Vuković, predsjednik Odbora za vanjsku politiku i evropske integracije Skupštine Crne Gore, smatra da ne treba suspendirati postojeće vidove saradnje, te da je ovu inicijativu potrebno staviti u kontekst postojećih kao što su CEI, SEECP ili Cetinjski forum i pronaći prostor za saradnju. Potvrdio je punu podršku Crne Gore ovoj inicijativi, ali je po pitanju obaveze informiranja i potvrde odbora zatražio razumijevanje za postizbornu situaciju u Crnoj Gori gdje Skupština još uvijek nije formirana, a slijedi i razdvajanje odbora na Odbor za vanjsku politiku i Odbor za evropske integracije.

Vehid Šehić, kopredsjedavajući Igmanske inicijative iz BiH, pozdravio je stav RH koja ne želi biti lider u regionu nego saradnju zasnovati na partnerskoj osnovi. Smatra da treba nastaviti saradnju s nevladinim organizacijama i Igmanskom inicijativom do trenutka kada parlamenti sami budu sposobni prevazići historijska ograničenja i prepreke. Podsjetio je da je saradnja četiri države i obaveza koja proizilazi iz Dejtonskog mirovnog sporazuma te da je BiH, kojoj su ove tri zemlje jedini susjedi koje ima, interes da razvija dobrosusjedske odnose. Ambasadori nordijskih zemalja pozdravili su činjenicu da prijedlog o saradnji vanjskopolitičkih odbora parlamenata država iz regiona dolazi od samih parlamenata. Ključne riječi kao što su mir, saradnja i pomirenje šalju dobar signal i poruku EU i svijetu. Ambasador Norveške istakao je da iako su tri prezentirana modela saradnje vrlo različita, važno je ustanoviti model koji za osnov ima puno uzajamno priznavanje nezavisnih država, te da postoji politička volja za saradnju. Način rada mora biti izbalansiran i zasnovan na uzajamnom poštivanju, a realiziran na način da svaka zemlja osjeća da ima koristi od takve saradnje. Upozorio je, ipak, da, ako se ne mogu očekivati konkretni pomaci, saradnju ne treba ni započinjati. Smatra da je bitno da model bude otvoren za članice i nečlanice EU, te da bi učešće Makedonije i Slovenije moglo ojačati saradnju. Istakao je spremnost Nordijskog vijeća da na zahtjev država regiona pruži tehničku i finansijsku podršku.

Na kraju sastanka dogovoreno je sljedeće:

1. proceduralna pitanja saradnje:

- sve države imaju ravnopravan status;
- mjesto održavanja sastanaka određuje se po principu rotacije, s tim da se, zbog posebnih događanja kao što su npr. održavanje izbora u državi na koju je red da organizira sastanak, princip ne mora striktno poštovati;
- rezultati diskusije ne prezentiraju se kao formalni zaključci već kao zabilješka ili rezime, dok se dogovorom ne odluči drugačije. Zabilješka ili rezime podnosi se svom odboru na potvrdu;
- domaćin sastanka treba dostaviti prijedlog datuma njegovog održavanja, prijedlog dnevnog reda i radne dokumente dva mjeseca unaprijed;
- službeni jezici su službeni jezici država regiona i engleski kako bi se omogućio nastavak učešća predstavnika Nordijskog i Baltičkog vijeća i Beneluksa;
- uzimajući u obzir finansijske implikacije, delegacija može imati najviše tri člana odbora, što podrazumijeva uključivanje različitih političkih opcija;

- domaćin sastanka snosi organizacione troškove osiguranja prostora za sastanke i prevođenja, te troškove hrane, dok svaka delegacija snosi troškove putovanja i smještaja svojih članova;
- zbog postojanja bliskih lingvističkih i historijskih veza među četiri države, za sada će se ostati na ovom modelu. Istovremeno, inicijativa ostaje otvorena za ostale države regiona kada se definiraju vidovi i okviri saradnje;
- prihvaćen je prijedlog predstavnika PSBiH da Sarajevo bude domaćin narednog sastanka;

2. Sadržaj i aspekti saradnje:

- okupljeni smo zbog izgradnje trajnog mira u regionu i podijeljenog osjećaja odgovornosti za izgradnju povjerenja i političke stabilnosti, kao i zbog osjećaja potrebe razvoja saradnje za dobrobit naroda naših država;
- političku stabilnost gradimo na principima međusobnog uvažavanja, međunarodnog legitimiteta i poštivanja teritorijalnog integriteta država regiona;
- razlozi za saradnju su i jačanje parlamentarizma, uticaja parlamenata na vlade, ali i medije i javnost u formiranju javnog mnijenja i mediji;
- nastavak evropskih integracija i promoviranje evropskih vrijednosti u našim društvima;
- borba protiv organiziranog kriminala i korupcije da bi se osigurali uslovi za sigurnost građana, privreda i državnih finansija;
- izgradnja infrastrukturnih i energetskih potencijala kao pretpostavki za funkcioniranje uspješnih ekonomija i za rad privrednih subjekata;
- zaštita okoliša kao vitalan interes država s jakim poljoprivrednim i turističkim kapacitetima uz racionalno i optimalno korištenje prirodnih resursa;
- saradnja u oblasti obrazovanja, nauke i kulture, imajući u vidu da je stanje u ovom segmentu još uvijek relativno dobro, ali je očita tendencija pada. Potrebno je stvoriti modele saradnje koji će biti atraktivni za mlade ljude i prenijeti ih na obrazovne i naučne ustanove.

Prezentacija modela parlamentarne saradnje u Evropi

Nordijski model saradnje (Švedska, Norveška, Finska, Danska i Island) predstavio je Henrik Ofstad, ambasador Kraljevine Norveške u RH. Saradnja je počela 1952. u specifičnom kontekstu zaoštavanja međunarodnih odnosa nakon 1948. godine. Historija regiona je, kao i među državama našeg regiona, bila obilježena dominacijom jednih nad drugima i težnjama za osamostaljenjem. Jezici su bili slični (osim finskog, ali većina Finaca je govorila švedski). U geografskom smislu, države nisu pripadale Evropi. Glavni preduslovi za započinjanje saradnje bili su uzajamno priznavanje i politička volja. Različitosti i danas postoje – Norveška, Finska i Island su članice NATO-a, Švedska je neutralna, a Norveška nije članica EU, a ostale tri države jesu i dr. Saradnja je započeta u oblasti stvaranja zajedničkog tržišta rada i slobodnog kretanja ljudi, a potom i roba i kapitala. Veliki uspjeh je postignut i u saradnji u zajedničkoj kontroli granica i borbi protiv organiziranog kriminala, te socijalnoj i zdravstvenoj politici. Nordijski sporazum je, kao glavni instrument saradnje, dinamičan instrument koji je vremenom mijenjan kako bi se saradnja država prilagodila evropskim realnostima. Interparlamentarna saradnja počela je 1952. godine kada je ustanovljeno Nordijsko vijeće. Članovi Vijeća su istovremeno i članovi državnih parlamenata, biraju predsjednika i sastaju se dva puta godišnje. Naknadno je ustanovljen i Sekretarijat sa sjedištem u Kopenhagenu. Odluke se donose konsenzusom, a rad se odvija kroz pet odbora za saradnju u svim oblastima, osim odbrane i vanjske politike. Vijeće nema izvršnih ovlaštenja nego vladama predlaže inicijative i daje preporuke. Godine 1971. saradnja je proširena na vlade i ustanovljeno je Nordijsko vijeće ministara. Svaka od država članica ima ministra za

nordijske poslove koji koordinira vladinu saradnju. Po pitanju formalno pravnog okvira, osim Nordijskog sporazuma, usvojeni su sporazumi za reguliranje pojedinačnih pitanja, ali postoji i velika fleksibilnost (npr. u slučaju prirodnih katastrofa i okolišnih nesreća zajedničko djelovanje se može dogovoriti i telefonom). Problemi i danas postoje kao npr. socijalna primanja kada državljanin jedne države želi živjeti u drugoj državi članici. Članstvo tri države u EU omogućilo je Norveškoj da ima vrlo blisku saradnju s EU. Iako vanjska politika nije formalno predmet saradnje, ona ipak postoji: države organiziraju koordinacijske sastanke na kojima utvrđuju zajedničke stavove prema i u okviru EU, postoji dijalog s Baltičkim zemljama, Ruskom Federacijom i Bjelorusijom, kao i zajednička vanjska politika po pitanju okoliša, posebno pitanja zagrijavanja Arktika.

Baltički model saradnje (Litvanija, Latvija i Estonija) predstavio je Edvilas Raudonikis, ministar savjetnik i otpravnik poslova R Litvanije u RH. Za razliku od nordijskog modela, saradnja tri zemlje započeta je zbog koordinacije vanjske i odbrambene politike. Godine 1988. potpisan je trilateralni akt pokreta za nezavisnost u tri države koje su se borile za osiguranje prava na samoopredjeljenje i nezavisnost. Godine 1989. ustanovljeni su Baltička parlamentarna grupa i Baltičko vijeće, a 1990. donesena je Deklaracija o jedinstvu u saradnji. Po ostvarenju nezavisnosti ustanovljena je Baltička skupština sa Sekretarijatom u Rigi. Skupština je pravni subjekt prema međunarodnom pravu i definirana kao međunarodna organizacija. Čini je 14 zastupnika iz Latvije, 15 iz Litvanije i 12 iz Estonije i ima predsjednika i dva zamjenika, te pet stalnih odbora. Budžet za rad Skupštine osiguran je kroz kontribucije državnih parlamenata. Koriste se zvanični jezici država, ali se najčešće koristi engleski. Trenutni ciljevi rada su zajednička poljoprivredna politika i kohezijska politika u EU, te ekonomska saradnja i razvoj samoodrživog tržišta energije u baltičkim državama. Godine 1994. potpisan je Sporazum o saradnji između vlada i parlamenata, a 1992. i 1994. sporazumi o saradnji s nordijskim zemljama, odnosno Parlamentom Beneluksa.

Beneluks model (Belgija, Holandija i Luksemburg) predstavila je Nancy Rosignol, ambasadorica Kraljevine Belgije u RH. Ideju za saradnju su prije 50-ak godina imale vlade u egzilu, te je već 1944. dogovorena carinska, a potom i monetarna unija kako bi se odmah nakon rata omogućilo slobodno kretanje ljudi, roba i kapitala. Godine 1958. ustanovljena je ekonomska unija, a današnji tzv. Novi Beneluks definiran je Sporazumom iz Beneluksa iz 2008. Ovim instrumentom ustanovljeno je pet institucija: interparlamentarno konsultativno vijeće poznato kao Parlament Beneluksa, Odbor ministara, Vijeće ministara (za administrativna pitanja), Generalni sekretarijat i Sud pravde. U slučaju Beneluksa, radi se o izuzetno formaliziranom načinu saradnje. Sastanci na nivou premijera i MVP-a održavaju se redovno, uglavnom prije važnih sastanaka EU i na njima se koordinira vanjska politika, a postoje i koordinacijski sastanci na nivou ambasada. Parlamentarna saradnja počela je 1945., ali su prvi ozbiljni rezultati postignuti 1955. Parlament Beneluksa ne donosi odluke, ovlaštenja su mu ograničena jer ima isključivo savjetodavnu ulogu i može davati preporuke vladama da sarađuju po određenim pitanjima. Beneluks je imao važnu ulogu prekursora EU i na neki način predstavljao model i laboratoriju za evropske integracije.

SEKRETAR KOMISIJE
Merdžana Iglica

PREDSJEDAVALA KOMISIJE
Mirza Kušljugić

Dostavljeno:

- članovima Komisije za vanjske poslove
- Kolegiju Predstavničkog doma PSBiH
- a/a